

Euroscience, toimintaa tieteen puolesta

Aatos Lahtinen

Euroscience on vastaperustettu yleiseurooppalainen järjestö, jonka tarkoituksena on edistää tiedettä, lisätä tieteen tulosten käyttöä yhteiskunnassa sekä tehdä tunnetuksi tieteen olemusta ja merkitystä.

Eurooppa on yhdentymässä ennenkokemattomalla tavalla, rauhanomaisesti. Imperium Romanumin, Rooman valtakunnan hajoamisen jälkeen Eurooppa on ollut pirstoutuneena moneen osaan, joita ovat erottaneet kieli, uskonto tai kulttuuri. Erilaisuuden ruokkima valtapoliittikka on synnyttänyt osien välille vihamielisyyttä ja sotia, joissa rajoja on siirrelty edes ja takaisin.

Viime vuosikymmeninä on maailmassa havahduttu huomaamaan, että kehityksen edellytykset ja tieltä raivattavat esteet eivät pohjimmiltaan ole paikallisia erikoisuuksia, vaan noudattavat yleisiä lainalaisuuksia ja rakenteita.

Tämä on rohkaissut lisäämään kansainvälistä yhteistyötä. Erityisesti näin on tapahtunut Euroopassa, joka globaalissa tarkastelussa on eroavuuksistaan huolimatta melko yhtenäinen alue. Kylmän sodan päättymisen on luonut edellytyksiä eurooppalaisen yhteistyön lisäämiselle, mutta myös paljastanut aiemmin tuntemattomia vaikeuksia Neuvostoliiton vaikutusalueeseen kuuluneessa Euroopassa.

Tiede on aina kulkenut kansainvälistymisen kärjessä. Nyt kansainvälisyyteen pyritään entistä systemaattisemmin. Laajeneva Euroopan Unioni luo ja ylläpitää raskaita ylikansallisia tiedeohjelmia, joilla voitaisiin huomattavasti edistää tiedettä ja sen tulosten kautta yhteiskuntaa. Suuri osa mahdollisuuksista tuhlataan kuitenkin ohjelmien jäykyyteen sekä alati kasvavaan byrokraatiaan. Samaan aikaan kansallinen tiedepoliittikka on useissa valtioissa muuttunut entistä lyhytjänteisemmäksi ja tempoilevammaksi.

Muutoksiin pyritään usein kyseenalaisin perustein tai jopa perusteluitta. Päämääränä tuntuu usein olevan vain muutosten aikaansaaminen, jotta ne sitten voitaisiin julistaa saavutetuksi edistykseksi.

Tiedemäärärahoja ja yliopistojen resursseja on lyhennetty supistettu valtiontalouden vaikeuksiin vedoten. Samalla tutkimusrahoituksen painopistettä on siirretty voimakkaasti sellaiseen käytännönläheiseen tutkimukseen, josta voidaan odottaa välitöntä hyötyä. Poliitikon näkökulmasta tämä tarkoittaa rahassa mitattavaa hyötyä ennen seuraavia vaaleja. Maatalousterminologiasta löytyy sopiva nimi prosessille, ryöstöviljely.

Mikä Euroscience?

Eurosciencen syntysanat lausuttiin 22. huhtikuuta 1996 kirjeessä, jonka 13 kehityksestä huolestunutta aloitteentekijää lähettivät valituille avainhenkilöille. Siinä nämä kuutta maata edustavat tutkijat totesivat, ettei ole olemassa eurooppalaista forumia, jolla voitaisiin pohtia tieteenharjoittamiseen liittyviä kysymyksiä ja ongelmia, esittää parannusehdotuksia sekä ajaa niiden toteuttamista.

Puutteen poistamiseksi aloitteentekijät esittivät yleiseurooppalaisen järjestön perustamista nimellä Euroscience. Se kokoaisi yhteen tieteen harjoittajat, tieteen tuloksia tarvitsevat sekä tieteestä kiinnostuneet, tieteenalasta riippumatta. Järjestö pyrkisi myös integroimaan tiedettä voimakkaammin kulttuuriin sekä kehittämään laajenevan inhimillisen tiedon ja yhteiskunnan tarpeiden suhdetta.

Yhdysvalloissa toimii samanlaisia tarkoitusperiä omaava AAAS (American Association for the Advancement of Science), mutta Euroopassa ei vastaavaa järjestöä ole. Lukuisilla eurooppalaisilla yhteisöillä on tietysti tällaisia tavoitteita. Yliopistot, tutkimuslaitokset, tieteelliset seurat, kaikki ne edistävät tiedettä ja sen sovellutuksia, mutta yleensä alueellisella tasolla. Euroopan mittakaavassa toimivat yhteisöt ovat taas erikoistuneita joko johonkin tieteen osaan kuten European Mathematical Society tai johonkin rajoitettuun tiedemiesryhmään kuten Academia Europaea.

Ehdotettu uusi järjestö, Euroscience, olisi laaja yhteisö, joka liittäisi yhteen tieteen tekijät aloittelevista huippuihin, tiedettä tarvitsevien yritysten henkilöt, tiedepoliittiset vaikuttajat sekä tieteestä kiinnostuneet kansalaiset. Eurosciencen voimana olisi henkilötasolla tapahtuva suora vuorovaikutus kaikkien tieteen kanssa eri tasoilla kosketuksissa olevien välillä, tieteenalasta riippumatta, sekä tämän synergian kautta avautuva vaikutusmahdollisuus.

Euroscience keskittyisi lähinnä kysymyksiin, joilla on yleistä eurooppalaista mielenkiintoa. Se ei luonnollisestikaan pyrkisi toistamaan toisten tekemää työtä eikä kilpailemaan jo olevien järjestöjen kanssa. Yhteinen toiminta yhteisen edun vuoksi tuottaa tässäkin tapauksessa parhaat tulokset.

Perustajajäseniä 27 maasta

Ilahduttavan suuri osa aloitekirjeen vastaanottajista ilmaisi nopeasti kannatuksensa hankkeelle sekä myös tulevaisuutta Eurosciencen perustajajäseniksi. Tämän rohkaisemana aloite esiteltiin arvostetussa tiedelehdessä *Nature* 14. marraskuuta 1996 sekä ryhdyttiin toimeen yhdistyksen perustamiseksi.

Perustava kokous oli Strasbourgissa 15.–16. maaliskuuta 1997. Paikalla olevia tai valtakirjalla edustettuina olevia perustajajäseniä oli kaikkiaan 192 yhteensä 27 Euroopan maasta. Lukumääräisesti eniten oli Englannista, Ranskasta ja Saksasta. Väkilukuun suhteutettuna lienee Islanti ollut aktiivisin.

Kokous keskusteli ja väitteli erittäin vilkkaasti kaksi pitkää päivää, pohti erilliskysymyksiä työryhmissä ja rakenteli yhteisymmärrystä käytäväkeskusteluissa. Silli aika jäi liian lyhyeksi kaikkien aiottujen asioiden päättämiseen. Kokouksen järjestäjien luottamus improvisointiin etukäteissuunnittelun korvaajana ei aina parantanut tilannetta.

Itse pääasiasta ei ollut epäselvyyttä, yhdistys päätettiin yksimielisesti perustaa. Nimeksi valittiin jo työnimenä käytetty Euroscience, kotipaikaksi Strasbourg ja työkieleksi englanti. Yhdistyksen päättäväksi elimeksi tuli joka toinen vuosi kokoontuva yleiskokous ja toimeenpanevaksi elimeksi kahdesti vuodessa kokoontuva hallitus. Ensimmäisiksi painopistealueiksi perustava kokous ehdotti teemoja

- nuorten tutkijoiden tulevaisuus,
- yhteistyön vahvistaminen itä-länsisuunnassa Euroopassa,
- tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutus.

Strasbourginkin valinnassa kotipaikaksi on vahvaa symboliikkaa. Kaupungin historia muistuttaa Euroopan hajaantumisen

varjopuolista ja nykyisyys yhteisestä työstä Euroopan hyväksi. Strasbourg tarjoaa myös varoituksen toisenlaisesta tulevaisuudesta. Viikkoa myöhemmin kaupungissa pidettiin Ranskan Kansallisen Rintaman puoluekokous, missä Jean-Marie Le Pen kiihotti kannattajiaan sulkemaan Ranskan rajat vierasmaalaisilta tulijoilta olivatpa ne ihmisiä tai aatteita. Syntyneiden väkivaltaisten mielenosoitusten myötä näkyi, että Euroopan todelliseen yhtenäisyyteen on vielä matkaa.

Eurosciencen hallituksen ensimmäinen kokous oli Pariisissa 24. toukokuuta 1997. Siellä valittiin yhdistyksen luottamushenkilöt sekä kiinnitettiin lähiajan toiminnan suuntaviivat. Eurosciencen ensimmäiseksi presidentiksi valittiin tutkimusjohtaja Claude Kordon, Ranskan biolääketieteen instituutista ja sihteeriksi astronomi Françoise Praderie Pariisin Observatoriosta. Hallituksessa on edustettuna kaikkiaan 12 kansallisuutta. Kiireisimmäksi tehtäväksi nähtiin jäsenhankinta sekä sitä palvelevan tiedon levittäminen yhdistyksen perustamisesta sekä tarkoitusperistä.

Tätä tarkoitusta varten olisi perustettava paikallisia alaosastoja. Samalla alaosastot vastaisivat Eurosciencen toiminnasta alueellaan, ennenkaikkea informaation ja ideoiden välityksestä jäsenille ja jäseniltä, jatkossa myös muusta toiminnasta. Ensimmäiset kaksi alaosastoa on jo perustettu, toinen Euroopan ydintutkimuskeskukseen CERN:iin ja toinen Suomeen.

Hallitus toteaa, että perustavan kokouksen nimeämien teemojen lisäksi on monia muita, joiden sisällyttämistä Eurosciencen toimintaan jo alussa on harkittava. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi tutkijoiden vastuu yhteiskunnalle, tiedepolitiikka, tieteestä tiedottaminen sekä naisten asema tieteessä. Kullekin teemalle nimettiin vastuuhenkilö, jonka johdolla tutkitaan sopivia etenemistapoja.

Jäsenvärväys käynnissä

Eurosciencen menestys tulee hyvin pitkälle riippumaan siitä, miten hyvin se onnistuu viemään eteenpäin asioita, joita riittävän suuri osa jäsenkunnasta tuntee omakseen. Tämä edellyttää riittävää tiedottamista jäsenille, mutta myös jäsenten aktiivisuutta ideoiden esittämisessä ja toimenpiteiden arvioinnissa. Tarvittava informaation vaihto on aina ongelma monikansallisessa yhdistyksessä. Euroscience aikoo käyttää mahdollisimman paljon sähköistä viestintää yhdistyksen toiminnassa sekä jäsentiedotuksessa. Yhdistyksellä on jo oma Internet-kotisivunsa. Se on toistaiseksi osoitteessa <http://www.iway.fr/sc/tribune/eurosc.htm>, mutta jatkossa on tarkoitus siirtää käyttämään nasevampaa osoitetta <http://www.euroscience.org>.

Jäsenkunnan informoimiseksi Euroscience julkaisee tiedotuslehteä *News Bulletin*. Sen ensimmäinen numero ilmestyi heinäkuussa. Yhdistyksen tavoitteita ja toimintaa esittelevä lehti on toistaiseksi luettavissa vain Eurosciencen kotisivulta. Myöhemmin on tarkoitus julkaista News Bulletin sekä sähköisenä että jäsenille lähetettävänä paperiversiona.

Jäsenanomuskaavakkeita saa niin Eurosciencen Internet-osoitteesta kuin allekirjoittaneelta, jolle myös anomukset voi toimittaa (apul.prof. Aatos Lahtinen, Matematiikan laitos, PL 4, 00014 Helsingin yliopisto, puh. 191 22858, fax 191 23213, e-mail: aatos.lahtinen@helsinki.fi).

Jäsenmaksu on tällä hetkellä 30 ECU:a vuodessa. Opiskelijat saavat jäsenmaksusta 50 %:n alennuksen eli maksavat 15 ECU:a. Koska yhdistyksen toiminta on vasta käynnistymässä, ei se vielä voi tarjota tiedotuslehden lisäksi juuri muita jäsenetuja kuin mahdollisuuden olla mukana muuttamassa Euroopan tiedeilmapaikkaa. Tämän vuoksi yhdistys antaa ensimmäisen vuoden jäsenmaksusta 50 %:n alennuksen.

Tulevaisuus näyttää, saavuttaako Euroscience alullepanijoidensa visiot. Selvä on kuitenkin, että tiedemaailma voi tätä kautta saada uuden vaikutuskanavan, jonka kautta yksittäisellä tutkijalla on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ja vaikuttaa tieteen asemaan Euroopassa.

Varsinkin nuorille tutkijoille tämä on uutta ja huomionarvoista. Tällainen eurooppalainen yhteistyö on erityisen arvokasta Suomen kaltaisen pienen maan tutkijoille. Eurosciencen vaikutusmahdollisuudet ovat sitä suuremmat mitä laajempi sen jäsenkunta on.

Aatos Lahtinen on Eurosciencen perustajajäsen ja yhdistyksen hallituksen jäsen. Lahtinen toimii apulaisprofessorina Helsingin yliopiston matematiikan laitoksella.